

פתרון לחידה שחדד בעל הישמח משה זי"ע לפרשת חיי שרה

ויהי חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה. וברש"י ד"ה שניחיי שרה, כולן שוין לטובה ע"כ. עי' בספה"ק ישמח משה על התורה פרשת חיי שרה וז"ל על פסוק הנ"ל, א"ה ראה זה חרוש שמצאתיו בכת"י קדשו אמרתי אציגה נא לפניך והמשכיל יבין, כל פטפמיןבישין בר מפטפמין דאורייתא, ויהי חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה חידה חדתי על פסוק זה וזו היא מאה ושבעה מיותר אלא אי אפשר למאה בלי שמונים ועדיין שבעה ועשרים מיותר אלא להורות דהכלשוין לטובה מאחד וחמשים עד ארבעה וששים. ע"כ החידה פי' חידה זו על פי דאיתא בגיטין דבהניחו זקן נותן לה בחקת שהוא קיים ואמר שם לא שנו אלא שלא הגיע לגבורות וכו' אבל בן מאה כיון דאפלאיפלג ובחזקת קיים הוא. ועוד שאמרו חז"ל כיון שעברו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב לא יחטא ודו"ק עכ"ל.

בלא חטא אם עד הששים ואחד דהרי סתם אדם חי מאה ועשרים א"כ אפשר להקשות דעד כ' הרי אינה בת עונשין ולמה יהי' נחשב כרוב שנותיו לגבי זה דלא יחטא עוד הלא אינו נחשב לחטא כלל עד כ' כיון דאינה בת עונשין אלא צריכים לומר דבגיל שמונים וא' נחשב כרוב שנותיו של אדם לגבי חטא ואז מובטח לו ששוב לא יחטא עוד

וזה פי' הפסוק ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה דאיירי בימי שנותיו של האדם ומסיים מתי נחב כגבור פירוש להגבור דאיזהו הגבור

ואולי אענה חלקי לפתור חידה זו של זקני בעל הישמח משה זצוק"ל ונתחיל עם הגמרא בגיטין דף כח. שמביא שם, ואיתא ברש"י שם בד"ה איפלג אבל בן שמונים ואחת או יותר וכו' קרוב למות הוא עכ"ל. וביאור הדברים הם ככה ,

איתא בתהלים ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה ורחבם עמל ועון כי גז חיש ונעופה ע"כ. ואיתא ביומא דף לח' דכיון שעברו רוב שנותיו של אדם ולא חטא אז שוב לא יחטא נמצא דמתי נחשב להרוב שנותיו של אדם

הכובש את יצרו פירש דכבר כבש את יצרו כיון דכבר עברו רוב שנותיו בלי חטא דשוב לא יחטא זה הוא רק משמונים ואילך דמאז שוב לא יחטא כיון דאז עברו רוב שנותיו בלי חטא כמו שהסברנו לעיל וזהו ואם בגבורות שמונים שנה וזהו הפי' ברש"י הנ"ל אבל בן שמונים ואחת או יותר וכו' דזהו רוב שנותיו של אדם להיות נחשב כגבורות כיון דששים ואחד ביחד עם כ' ראשונים דאינם יוצאים בחשבון הם שמונים ואחת שנה כנ"ל דמאז ואילך לא יחטא עוד.

עכשיו נבאר ענין ימי שנותיהן של האבות והאמהות הרי ביצחק אבינו כתוב בפרשת וישלח ויהי ימי יצחק מאת שנה ושמונים שנה וגם רבקה חי' כן, ובאברהם אבינו ע"ה כ' שהי' חי מאה ושבעים וחמש שנים והמפרשים מבארים למה לא הי' חי אברהם מאה ושמונים שנה כמו יצחק בנו דכדי שלא יראה אברהם בהולדת נכדו עשיו הרשע והולך בדרכי הרעים וכדי שלא יהי' עגמת נפש לאברהם אבינו משו"ה מיעטו מימיו חמש שנים אבל בעצם הי' צריך לחיות מאה ושמונים שנה, וגם לגבי יעקב אבינו רואים דהי' צריך לחיות מאה ושמונים שנה כמו אבותיו רק דנענש על מה שאמר לפרעה מעט ורעים ימי שני חיי וכו' ומשו"ה הנעש שעל כל מיה שיש בפסוק ח' וט' בפרק מ"ז שהוא פרשת ויגש אז ירדו מחייו שנה אחת לכל מלה דהי' צריך לקבל באהבה גזירת

הקב"ה וצרותיו דצדיקים הקב"ה מדייק כחוט השערה וכיון שהי' פנים עם סבלות וזקנות והי' גורם שפרעה ישאול בן כמה שנים הוא משו"ה נענש שלושים ושלש שנים שירדו מחייו נגד השלושים ושלש מילים שבפסוקים אלו נמצא דהי' חי רק מאה וארבעים ושבע שנים בדיוק.

עכשיו נתעורר הקושיא דלמה חי' שרה רק מאה ועשרים ושבע שנים ולא מאה ומונים כמו שאר האבות והאמהות ואע"פ דאנו מה לנו עם חשבונותיו של הקב"ה הקוצב שני חיי האדם על האדמה אבל כמו באברהם אבינו ויעקב אבינו פירו המפרשים טעם למספר שני חייהם אולי נוכל ג"כ להסביר הסבר למה חי' רק מאה ועשרים ושבע בדיוק ואע"פ שכבר אמרו במדרש תנחומא דכששמעה בשורת העקידה וכמעט שלא נשחט פרחה נשמתה ממנה ומתה, אעפ"כ למה בדיוק מתה כשהי' בגיל זו ,

לפי חשבון הנ"ל נמצא דחסרים לה חמשים ושלש שנים מחשבון מאה ושמונים דהיינו שנת האבות כנ"ל ואנו רוצים לדעת למה חסרה לה הנך 53 שנים ועכשיו ביאור הדברים הם ככה דהנה סיבת מיתתה הי' בשביל בשורת העקידה כנ"ל ויצחק הי' בעקידה בן ל"ז שנים מאז שנולדה דאז הי' היא בת צ' שנים כמו שמבואר בהפסוקים.

והנה באור החיים הק' על הפסוק ויהי חיי שרה מפרש וז"ל, עוד יתבאר הכ' על זה הדרך ויהי יי שרה פי' בצער הי' חיי שרה פי' כי בכולן הי' בצער עד תשעים שנה והוא בחבלי לידה שלא ילדה לאברהם וצא ולמד ממה שאמר רחל הבה לי בנים ואם אין מתה וכו' ומתשעים עד מאה בקרוב שהי' ישמעל רודף את יצחק להורגו כאומרם ז"ל והי' מצטערת על הדבר הרי מאה שנה וכו'. עכ"ל האור החיים הק', ובהערות על האור החיים מדייק על מה שאמר עד מאה בקרוב ר"ל בדויק מאה ושלש דשלש עשרה שנים אלו הי' ג"כ בצער נמצא עד בת ק"ג הי' בצער.

נמצא לי דביהו כשהי' בת קכ"ז ושמעה בשורת העקידה וחשבה שמתה יצחק אולי י"לדחשבה שלא יהי' לה עוד בנים וכו' שאמרה רחל אמינו הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי אז ג"כ שרה כשראה שלא יהי' לה ילדים א"כ הריני נחשב כמת וא"כ למה לי חיים ופרחה נשמתה, ואע"פ ששאר האבות הי' צריכים לחיות ושמונים שנה כיון דמי שאין לה בנים נחשב כמת ומי שהי' לה בנים ומתו בחי' ג"כ נחשב כמת ומשו"ה אם תיחשב את הל"ז שנים שהי' לה בנים ותחסר מספר זו מן המאה ושמונים משום דאותה ל"ז שנים כבר ג"כ נחשב כמתה אז נמצא החשבון קמ"ג שנים.

ואולי י"ל דלפי דברי האוה"ח הק' הרי שלשה עשרה הי' בצער משום דישמעל

הי' רודף את יצחק ואע"פ שכבר הי' לה כבר בן והקב"ה מדקדק עם צדיים כחוט השערה ואולי הי' צריכה להיות בשמחה דיש לה בן אז אפשר דנענשה על שלשה עשרה שנים אלו כמו שראינו אצל יעקב אבינו דנענש על שהי' בצער ולא הי' מקבל באהבה מכירת יוסף דגם חשב כמו שרה שנהרג הבן שלו אז אולי אפשר לומר דגם שרה נענשה על זה והורידו מימי' שלש עשרה שנהואם תחסר ממאה וארבעים ושלש [143] שלשה עשרה שנה [13] נמצא החשבון למאה ושלשים [130] שנה, ועכשיו חסר ג' שנים מהחשבון דהרי הי' חי' מאה ועשרים ושבע [127] שנים, ואפשר לומר דכמושהאוה"ח הק' כשעשה חשבון השנים שהי' בצער לא חישב שלש שנים ואמר עד מאה בקרוב אפשר דהכאנמי הי' צריכה לחיות מאה ושמונים בקרוב דהיינו חסר שלש שנים [177], נמצא דאנו מבינים למה הי' חי' רק מאה ועשרים ושבע שנים ולא מאה ושמונים כנ"ל.

עכשיו נבוא לבאר דברי החידה הנ"ל וזה פתרונו, מאה ושבע מיותר פי' כיון דבת ק' כבת כ' לחטא כמו שפירש רש"י אז מה נתחדש לה בק"ז שנים אלו הלא הוא כמיותר, וממשיך אלא אי אפשר למאה בלא שמונים דכיון דביארנו דכדי שיעברו רוב שנותיו של אדם בלא חטא אז צריך לחיות שמונים שנה להיות נחשב לגבורות כנ"ל, ושמונים ביחד עם העשרים דאינה נחשב משום דאינה בת עונשין אז ביחדם הם מאה וזהו אי אפשר למאה בלא שמונים דכדי לבוא אל

המספר מאה צריכים המספר שמונים של גבורות, והא גופא בא רש"י להשמיענו דכולן שוין לטובה ובת ק' כבת כ' לחטא דאיך הי ככה והאיך הגיע לזאת ע"י השמונים שנה שלא חטאה,

ועכשיו שואל ועדיין שבעה ועשרים מיותר פי' דכיון דלאחר מאה שנים כבר היא בחזקת שלא תחטא עוד, א"כ נמצא דשבעה ועשרים שנה שחיתה עדיין הוא מיותר לפי החשבון ומשו"ה ממשיך, אלא להורות דהכל שוין לטובה מאחד וחמשים עד ארבעה ושישים, פי' דהנה רוב של מאה שנים הנ"ל הוא חמשים ואחד שנים [51] והרי אמרנו דשלשה עשרה שנה הי' בצער שרדף ישמעל את יצחק וכו' אז בשכר שלש עשרה שנים אלו שאע"פ שהי' בצער אעפ"כ לא חטאה דכשאדם בצער אין השכינה שורה עליו וקל מאד לחטוא ואעפ"כ לא חטאה בשכר זה הוסיפו על רוב שנותי' 13 שנה ונעשה רוב שנותי' 64 שנים וזהו בשכר אותה י"ג שנים שלא חטאה, וכיון דרוב שנותי' הוא עכשיו ששים וארבע [64] נמא כשתכפול מספר זה חסר אחת הוא בדויק מאה ועשרים ושבע שנים [127] בחשבון נפלא, נמצא דמשו"ה הי' מאה ועשרים ושבע שנים כדי שיהי' רוב שנותי' בלא חטא בנוסף לשכר שניתן לה על י"ג שנים כנ"ל וגם לא חי' מאה ושמונים שנה כפי חשבון הנ"ל דכיון שהי' בצער והי' צריכה לקבל באהבה את היסורין ביחד עם חשבון של הל"ז בקרוב שנים של יצחק ביחד הוא קכ"ז,

ועוד ראי' להנ"ל יש מדברי בעל הישמח משה ז"ל כשמביא פירוש החידה בתוך הדברים כשמביא הגמרא בגיטין כ"ח בלשון הגמרא אבל בן מאה כיון דאפלגאיפלג עכ"ל ובלשון הגמרא כשכתב איפלג שניהם באות י' ובישמח משה כשמביאו אז בפעם הראשונה חסר י' ובפעם שני' איכא י' ואפשר דבא לרמז לפתרון החידה כדברינו וככה פירשו אבל בן מאה כיון דאפלג פי' כיון שמחלקים לרוב שנותיו דהיינו חמשים ואחד וממשיך אז א"י פליג עם י' דהיינו עוד עשר בקרוב שנים דהיינו י"ג מוסיפים להחשבון של רוב שנותי', ואין לומר דטעות סופר הוא דגם במהדורא קמא וגם במהדורא החדשה איתא כן הגירסא. נמצא דיש לנו ראי' נפלא לדברינו.

והננו לגלה דעת דכל מה שכתבנו וכל החשבונות וחידודים הוא רק לחידודא בעלמא דמה לנו עם חשבון הבורא יתב' שמוהקוצב שנותיו של אדם בדיוק וכל החשבונות שייכים רק אליו לבד ונזכה כולנו למלאות שנותינו בטוב ובנעימה אמן סלה.

י"ל ע"י הוצאת מובחר

פתרון החידה נלקט משיעור של

הרה"ג ר' יהושע העשיל שארף שליט"א

על מערכת קול הלשון לפרשת חיי שרה

המספר של מערכת קול הלשון הוא 718.521.5231

שיעורי חומש רש"י 3.1.1.5